

UWAGI ANALITYCZNE

UWAGI WSTĘPNE

Narodowy Spis Powszechny 2002 r. dostarczył informacji, które m.in. pozwoliły na zaprezentowanie **sytuacji mieszkaniowej gospodarstw domowych i rodzin w województwie małopolskim**.

W publikacji przedstawiono m.in. różnice występujące w warunkach mieszkaniowych gospodarstw domowych i rodzin w miastach i na wsi w zależności od: liczby dzieci, poziomu wykształcenia, źródeł utrzymania, składu rodzinnego gospodarstw domowych, stopnia samodzielności zamieszkiwania poszczególnych typów gospodarstw i rodzin, tytułu zajmowania mieszkania i wyposażenia mieszkania w instalacje sanitarno-techniczne.

Przyjęto podział rodzin na trzy podstawowe typy: małżeństwa bez dzieci, małżeństwa z dziećmi oraz jedno z rodziców z dziećmi, z uwzględnieniem rodzin według liczby dzieci oraz wyodrębniono młode rodziny.

Przedmiotem analizy niniejszej publikacji są warunki mieszkaniowe gospodarstw domowych i rodzin **zamieszkujących głównie mieszkania**.

W 2002 r. w województwie małopolskim spisano 3185,5 tys. ludności, która tworzyła 1040,8 tys. gospodarstw domowych, z czego 1040,6 tys. zamieszkiwało w mieszkaniach, a pozostałych 0,2 tys. zajmowało pomieszczenia niebędące mieszkaniami, tj. strychy, pralnie, suszarnie, garaże, pomieszczenia inwentarskie, barakowozy, wagony kolejowe, przyczepy kempingowe, baraki, szopy, komórki.

Tabl.1. Gospodarstwa domowe według rodzaju pomieszczeń w których zamieszkują

WYSZCZEGÓLNIENIE g - gospodarstwa l - ludność w gospodarstwach	Ogółem	W mieszkaniach	W pomieszczeniach niebędących mieszkaniami	
				w tysiącach
OGÓLEM				
GOSPODARSTWA DOMOWE				
OGÓLEM	g	1040,8	1040,6	0,2
	l	3185,5	3185,2	0,4
Gospodarstwa mieszkające samodzielnie	g	778,5	778,3	0,2
	l	2561,0	2560,6	0,3
Gospodarstwa mieszkające wspólnie	g	262,4	262,3	0,0
	l	624,6	624,5	0,1
MIASTA				
GOSPODARSTWA DOMOWE				
RAZEM	g	602,1	602,1	0,1
	l	1586,0	1585,9	0,1
Gospodarstwa mieszkające samodzielnie	g	449,1	449,0	0,0
	l	1276,8	1276,7	0,1
Gospodarstwa mieszkające wspólnie	g	153,0	153,0	0,0
	l	309,2	309,2	0,1

Tabl.1. Gospodarstwa domowe według rodzaju pomieszczeń w których zamieszkują (dok.)

WYSZCZEGÓLNIENIE g - gospodarstwa l - ludność w gospodarstwach	Ogółem	W mieszkaniach	W pomieszczeniach niebędących mieszkaniami	
				w tysiącach
WIEŚ				
GOSPODARSTWA DOMOWE				
RAZEM	g	438,7	438,6	0,1
	l	1599,5	1599,3	0,2
Gospodarstwa mieszkające samodzielnie	g	329,4	329,3	0,1
	l	1284,2	1283,9	0,2
Gospodarstwa mieszkające wspólnie	g	109,3	109,3	0,0
	l	315,4	315,3	0,0

Więcej niż połowa – 57,9% gospodarstw domowych znajduje się w miastach, a 42,1% na wsi.

W spisie wyróżniono dwa rodzaje gospodarstw domowych: gospodarstwa domowe mieszkające samodzielnie (niezależnie od składu rodzinnego) i mieszkające wspólnie.

Z ogólnej liczby gospodarstw domowych w mieszkaniach samodzielnym mieszkaniem dysponowało 778,3 tys. gospodarstw, tj. 74,8%, a 262,3 tys., tj. 25,2% mieszkało niesamodzielnie, w tym 58,4 tys. (5,6%) zajmowało mieszkania, w których zamieszkiwało po 3 i więcej gospodarstw domowych.

Tabl.2. Gospodarstwa domowe według samodzielności zamieszkiwania

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Gospodarstwa domowe zamieszkujące			
		samodzielnie	razem	wspólnie	
				z 1 gospodarstwem	z 2 i więcej gospodarstwami
w tysiącach					
OGÓLEM	1040,6	778,3	262,3	203,9	58,4
Miasta	602,1	449,0	153,0	115,8	37,2
Wieś	438,6	329,3	109,3	88,1	21,2
w % ogółu gospodarstw					
OGÓLEM	100,0	74,8	25,2	19,6	5,6
Miasta	100,0	74,6	25,4	19,2	6,2
Wieś	100,0	75,1	24,9	20,1	4,8

Wskaźnikiem obrazującym relację liczby gospodarstw domowych do zasobów mieszkaniowych jest przeciętna liczba tych gospodarstw przypadająca na 100 mieszkań. Dane pochodzące z dwóch kolejnych spisów przedstawiają się następująco:

	1988 roku	2002 roku
ogółem w województwie	112,0	115,8
w miastach	111,5	116,1
na wsi	112,7	115,3

W porównaniu z wynikami spisu przeprowadzonego w 1988 r. można zaobserwować wzrost liczby gospodarstw domowych na 100 mieszkań, zwłaszcza w miastach, przy mniejszym wzroście na wsi. Oznacza to, że zachodzące zmiany sytuacji mieszkaniowej niestety uległy pogorszeniu.

Wraz ze wzrostem wielkości mieszkania zwiększyła się liczba gospodarstw domowych przypadająca na 100 mieszkań - prawidłowość tę obserwujemy zarówno w miastach, jak i na wsi.

Tabl.3. Przeciętna liczba gospodarstw domowych na 100 mieszkań według liczby izb w mieszkaniu

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	W mieszkaniach o liczbie izb				
		1	2	3	4	5 i więcej
OGÓŁEM	115,8	108,8	109,5	112,6	116,9	123,1
Miasta	116,1	109,7	111,5	114,2	118,0	123,8
Wieś	115,3	103,3	105,2	109,7	115,3	122,7

W Małopolsce występuje stosunkowo duża liczba gospodarstw (6,7%) składających się z dwu lub więcej **rodzin**¹. Udział gospodarstw składających się z dwu i więcej rodzin w kraju był niższy i wyniósł 4,6%. W 2002 r. istniało 65,5 tys. gospodarstw dwurodzinnych i 4,1 tys. trzy i więcej rodzinnych. Występowanie takich gospodarstw wynika z braku mieszkań, co powoduje, iż młode rodziny zmuszone są mieszkać wspólnie z rodzicami.

Tabl.4. Rodziny w gospodarstwach domowych

WYSZCZEGÓLNIENIE	Rodziny zamieszkujące w mieszkaniach ogółem w tys.	W tym rodziny w gospodarstwach jednorodzinnych mieszkające samodzielnie			
		w % ogółem	razem	mieszkające bez osób spoza rodziny	mieszkające z krewnymi w linii prostej starszego pokolenia oraz z innymi osobami
OGÓŁEM	849,8	65,0	100,0	87,9	12,1
Miasta	438,3	72,5	100,0	91,6	8,4
Wieś	411,5	57,0	100,0	83,0	17,0

Fakt niesamodzielnosci zamieszkiwania przez rodzinę zarówno w gospodarstwach jednorodzinnych, jak i w gospodarstwach dwurodzinnych wynika ze wspólnego dzielenia mieszkania z osobami lub rodzinami spokrewnionymi w linii prostej. Z zebranych w trakcie spisu informacji wynika, że zdecydowana większość wspólnie zamieszkujących gospodarstw domowych była ze sobą spokrewniona.

¹ Według definicji spisowych pod pojęciem rodziny rozumie się małżeństwo bez dzieci i z dziećmi oraz jedno z rodziców z dziećmi. Rodzina w tym rozumieniu obejmuje tylko dwa pokolenia.

Tabl.5. Samodzielność zamieszkiwania rodzin w mieszkaniach

WYSZCZEGÓLNIENIE	Rodziny ogółem	W gospodarstwach jednorodzinnych			W gospodarstwach dwurodzinnych i większych
		razem	zamieszkujące samodzielnie	zamieszkujące wspólnie z innym gospodarstwem	
w tysiącach					
OGÓŁEM	849,8	706,4	552,4	154,0	143,3
Miasta	438,3	393,1	317,7	75,4	45,2
Wieś	411,5	313,4	234,8	78,6	98,1
w % ogółu					
OGÓŁEM	100,0	83,1	65,0	18,1	16,9
Miasta	100,0	89,7	72,5	17,2	10,3
Wieś	100,0	76,2	57,1	19,1	23,8

Pod względem samodzielności zamieszkiwania rodzin stwierdzono gorszą sytuację rodzin wiejskich niż miejskich, bo prawie 1/4 rodzin na wsi zamieszkuje w gospodarstwach dwurodzinnych i większych, a w mieście taka sytuacja dotyczy co dziesiątej rodziny.

Oprócz gospodarstw domowych rodzinnych istniało w 2002 r. 264,7 tys. gospodarstw nierodzinnych, z tego 247,2 tys. gospodarstw jednoosobowych i 17,5 tys. wieloosobowych. Łączna liczba rodzin oraz gospodarstw nierodzinnych w zestawieniu z liczbą mieszkań pozwala określić potencjalne zapotrzebowanie na samodzielne mieszkania.

DEFICYT MIESZKAŃ

Różnica między **liczbą gospodarstw domowych** a **liczbą zasobów mieszkaniowych**, w skład których wchodzi mieszkania zamieszkane i mieszkania niezamieszkane przeznaczone do stałego zamieszkania - wykazuje ilość brakujących mieszkań, tzw. **niedobór mieszkań**.

Według danych spisowych brakowało 69,2 tys. mieszkań.

Powszechnie stosowanym miernikiem braku mieszkań jest tzw. **statystyczny deficyt mieszkań**, pod pojęciem którego rozumie się różnicę między ogólną **liczbą gospodarstw domowych**, a **liczbą zamieszkałych mieszkań**.

Według wyników spisu 2002 statystyczny deficyt mieszkań wynosił:

ogółem w województwie	- 131,9 tys.
w miastach	- 77,9 tys.
na wsi	- 54,0 tys.

W 2002 r. w porównaniu z 1988 r. deficyt mieszkań w Małopolsce wzrósł o ponad 34 tys. mieszkań.

SYTUACJA GOSPODARSTW DOMOWYCH I RODZIN POD WZGLĘDEM WYPOSAŻENIA MIESZKAŃ W INSTALACJE TECHNICZNO-SANITARNE

Wyposażenie mieszkań w instalacje techniczno-sanitarne decyduje o standardzie mieszkań oraz o warunkach bytu zamieszkujących w nich gospodarstw domowych i rodzin.

Spis wykazał, że wyposażenie mieszkań wiejskich w instalacje techniczno-sanitarne było zdecydowanie gorsze niż mieszkań w miastach.

Tabl.6. Gospodarstwa domowe według stopnia wyposażenia mieszkań w instalacje techniczno-sanitarne

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem w tys.	W mieszkaniach ^a wyposażonych w				W miesz- kaniach bez wodo- ciągu
		wodociąg, ustęp i łazienkę		wodociąg ^b		
		razem	w tym z c.o.	razem	w tym z c.o.	
		w % ogółem				
OGÓŁEM	1040,6	89,3	76,9	6,2	0,9	3,8
Miasta	602,1	95,5	84,4	2,9	0,5	1,1
Wieś	438,6	80,8	66,6	10,8	1,5	7,5

a Bez mieszkań z nieustaloną informacją o instalacjach. **b** Z ustępem ale bez łazienki, z łazienką ale bez ustępu oraz bez obu tych instalacji.

W miastach 95,5% gospodarstw domowych zamieszkiwało mieszkania wyposażone w 3 podstawowe instalacje, natomiast na wsi takich gospodarstw było 80,8% (w kraju wskaźniki te ukształtowały się odpowiednio: 92,1% i 74,2%). W miastach, w mieszkaniach w których nie ma wodociągu mieszkało 1,1% gospodarstw domowych, a na wsi 7,5%.

Rodziny poszczególnych typów oraz rodziny o różnym poziomie wykształcenia i źródle utrzymania zajmowały mieszkania o wyraźnie różnym standardzie wyposażenia.

Tabl.7. Rodziny z dziećmi według stopnia wyposażenia mieszkań w instalacje techniczno-sanitarne

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem w tys.	W mieszkaniach ^a wyposażonych w				W miesz- kaniach bez wodo- ciągu
		wodociąg, ustęp i łazienkę		wodociąg ^b		
		razem	w tym z c.o.	razem	w tym z c.o.	
		w % ogółem				
MIASTA	337,7	96,7	86,5	2,1	0,4	0,8
Małżeństwa z dziećmi	240,9	97,5	88,6	1,5	0,3	0,6
Jedno z rodziców z dziećmi	96,8	94,8	81,1	3,4	0,5	1,3
w tym młode rodziny	38,9	96,5	86,0	2,2	0,4	0,8
małżeństwa z dziećmi	25,5	97,0	87,0	1,9	0,4	0,7
jedno z rodziców z dzieć- mi	13,4	95,7	84,1	2,7	0,5	1,1
WIEŚ	333,1	86,0	72,3	8,3	1,4	4,8
Małżeństwa z dziećmi	265,5	89,0	76,6	6,7	1,2	3,5
Jedno z rodziców z dziećmi	67,6	74,2	55,4	14,9	1,9	9,9
w tym młode rodziny	47,6	88,6	75,1	6,7	1,2	3,7
małżeństwa z dziećmi	39,0	89,9	76,9	6,0	1,1	3,1
jedno z rodziców z dzieć- mi	8,6	83,0	67,2	10,0	1,4	6,2

a Bez mieszkań z nieustaloną informacją o instalacjach. **b** Z ustępem ale bez łazienki, z łazienką ale bez ustępu oraz bez obu tych instalacji.

Małżeństwa z dziećmi częściej zajmowały mieszkania kompletnie wyposażone w instalacje techniczno-sanitarne niż jedno z rodziców z dziećmi. Ciągłe jeszcze na wsi 9,9% (w kraju 12,4%) rodzin składających się z jednego rodzica z dziećmi mieszka w mieszkaniach bez tak podstawowej instalacji, jaką jest wodociąg. W miastach takich rodzin jest tylko 1,3%.

Standard wyposażenia mieszkań zajmowanych przez młode rodziny był przeciętnie nieco niższy niż mieszkań wszystkich rodzin w miastach, natomiast na wsi sytuacja młodych rodzin była lepsza.

W miastach młode rodziny w 86,0% (w kraju 80,8%) zajmowały mieszkania wyposażone w instalacje, tj.: wodociąg, ustęp, łazienkę i c.o., podczas gdy dla ogółu rodzin odsetek ten wynosił 86,5% (w kraju 85,0%). Na wsi natomiast 75,1% (w kraju 69,4%) młodych rodzin mieszkało w takich mieszkaniach, a dla ogółu rodzin odsetek ten wynosił 72,3% (w kraju 67,8%).

Rodziny zamieszkujące wspólnie zajmowały częściej mieszkania wyposażone w w/w instalacje niż rodziny mieszkające samodzielnie. Sytuacja ta jest odwrotna wśród małżeństw z dziećmi.

Odsetek rodzin z dziećmi w mieszkaniach wyposażonych w w/w instalacje:

	zamieszkujących	
	samodzielnie	wspólnie
Rodziny	79,6	78,8
Małżeństwa z dziećmi	82,7	80,4
Jedno z rodziców z dziećmi	69,5	74,5
w tym młode rodziny	79,7	80,8
małżeństwa z dziećmi	80,5	81,7
jedno z rodziców z dziećmi	77,1	78,2

Wyniki spisu wykazały, że sytuacja rodzin pod względem wyposażenia mieszkań w instalacje techniczno-sanitarne miała wyraźny związek z poziomem wykształcenia rodziców, co dotyczyło zarówno rodzin zamieszkałych w miastach, jak i na wsi.

Tabl.8. Małżeństwa z dziećmi do lat 24 pozostającymi na utrzymaniu według stopnia wyposażenia mieszkań w instalacje, poziomu wykształcenia rodziców i liczby dzieci w rodzinie

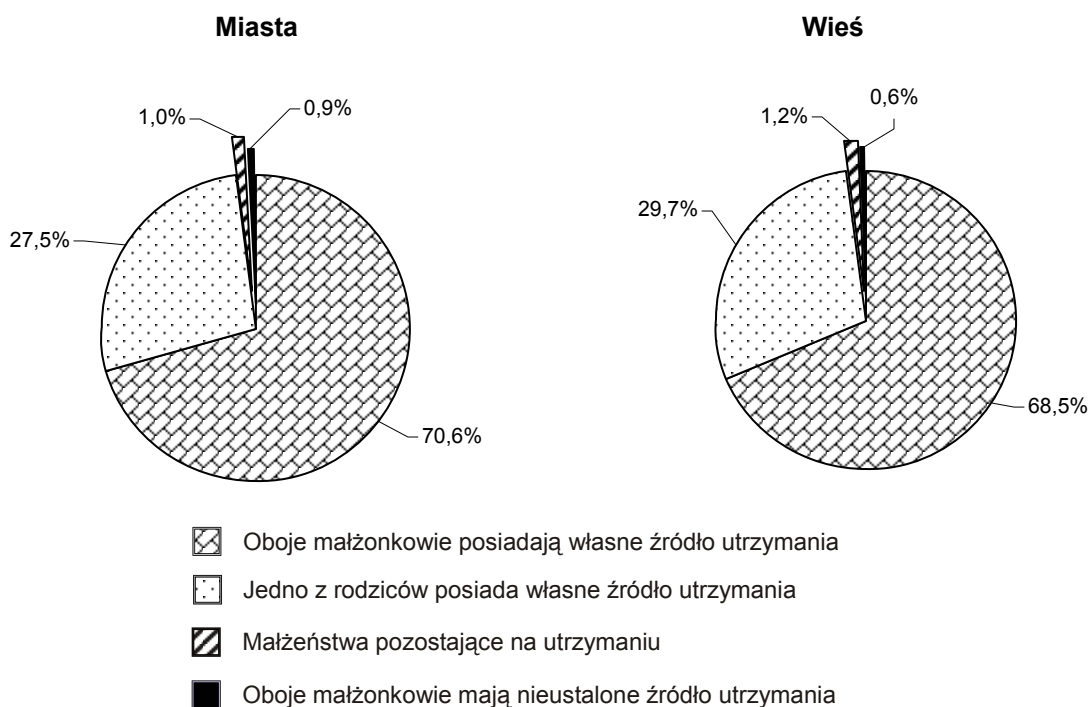
WYSZCZEGÓLNIENIE	Miasta			Wieś		
	w mieszkaniach ^a wyposażonych w wodociąg, ustęp i łazienkę		w mieszkaniach bez wodociągu	w mieszkaniach ^a wyposażonych w wodociąg, ustęp i łazienkę		w mieszkaniach bez wodociągu
	razem	w tym z c.o.		razem	w tym z c.o.	
	małżeństwa - w % ogółem małżeństw danej grupy					
OGÓLEM	97,6	88,6	0,6	89,9	78,0	3,3
w tym o wykształceniu:						
wyższym ^b	99,4	92,7	0,0	97,9	92,2	0,4
1 dziecko	99,5	92,9	0,0	97,6	91,4	0,5
2	99,3	92,6	0,1	98,2	92,6	0,4
3	99,1	92,1	0,1	97,8	92,9	0,3
4 i więcej	99,2	92,5	x	98,0	92,0	0,7
średnim ^b	98,2	89,9	0,3	94,3	85,3	1,5
1 dziecko	98,3	90,4	0,2	94,4	84,6	1,6
2	98,3	90,1	0,3	94,9	86,5	1,2
3	97,6	88,5	0,5	94,1	85,7	1,5
4 i więcej	96,8	85,4	0,6	92,0	81,4	2,5

Tabl.8. Małżeństwa z dziećmi do lat 24 pozostającymi na utrzymaniu według stopnia wyposażenia mieszkań w instalacje, poziomu wykształcenia rodziców i liczby dzieci w rodzinie (dok.)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Miasta			Wieś		
	w mieszkaniach ^a wyposażonych w wodociąg, ustęp i łazienkę		w mieszkaniach bez wodociągu	w mieszkaniach ^a wyposażonych w wodociąg, ustęp i łazienkę		w mieszkaniach bez wodociągu
	razem	w tym z c.o.		razem	w tym z c.o.	
	małżeństwa - w % ogółem małżeństw danej grupy					
w tym o wykształceniu (dok.):						
zasadniczym zawodowym ^b	95,0	82,7	1,4	87,0	72,8	4,3
1 dziecko	95,7	85,4	1,1	88,2	74,0	4,1
2	95,3	82,9	1,3	88,0	74,4	3,9
3	94,0	79,4	1,9	86,4	72,2	4,4
4 i więcej	90,9	72,4	3,0	83,1	66,8	5,8
podstawowym ^{b,c}	88,0	70,0	3,9	74,3	54,5	9,2
1 dziecko	90,8	76,1	3,3	77,9	58,4	7,9
2	88,6	68,1	3,1	74,2	54,6	8,9
3	85,1	63,2	4,7	71,6	51,5	10,1
4 i więcej	73,6	49,2	8,2	66,0	45,4	13,2

a Bez mieszkań z nieustaloną informacją o instalacjach. **b** Oboje rodzice lub jedno z nich posiada wymienione wykształcenie. **c** Z podstawowym ukończonym lub nieukończonym lub bez wykształcenia podstawowego.

Struktura małżeństw z dziećmi do lat 24 pozostającymi na utrzymaniu według źródeł utrzymania rodziców w mieszkaniach wyposażonych w instalacje



Niemal wszystkie małżeństwa z dziećmi, w których z wyższym wykształceniem są oboje rodzice lub jedno z nich, zajmowały mieszkania wyposażone w wodociąg, ustęp i łazienkę, przy czym w miastach odsetek ten wyniósł 99,4%, a na wsi – 97,9%. W tej grupie do wyjątków należały małżeństwa zajmujące mieszkania bez wodociągu, których było: w miastach - 23, na wsi - 80.

Im niższy poziom wykształcenia rodzin tym wyższa liczba zajmowanych przez nie mieszkań bez podstawowych instalacji techniczno-sanitarnych.

W tabl. 9. zawarte są dane, które pozwalają na prześledzenie zależności między stopniem wyposażenia mieszkań w instalacje a źródłami utrzymania rodziców.

Tabl.9. Rodziny z dziećmi do lat 24 pozostającymi na utrzymaniu według stopnia wyposażenia mieszkań w instalacje i źródeł utrzymania rodziców

WYSZCZEGÓLNIENIE	Miasta			Wieś		
	w mieszkaniach ^a wyposażonych w wodociąg, ustęp i łazienkę		w mieszkaniach bez wodociągu	w mieszkaniach ^a wyposażonych w wodociąg, ustęp i łazienkę		w mieszkaniach bez wodociągu
	razem	w tym z c.o.		razem	w tym z c.o.	
	rodziny - w % ogółem rodzin danej grupy					
OGÓLEM	97,1	87,4	0,7	88,7	76,1	3,8
MAŁŻEŃSTWA Z DZIEĆMI	97,6	88,6	0,6	89,9	78,0	3,3
w tym:						
Oboje małżonkowie mają własne źródło utrzymania	98,2	90,5	0,4	90,8	79,5	2,8
Oboje z pracy	98,6	91,4	0,2	92,0	81,7	2,2
w tym:						
w swoim gospodarstwie rolnym	92,4	81,3	2,3	83,5	66,9	4,5
jedno w swoim gospodarstwie rolnym, a drugie z pracy najemnej	93,3	77,7	1,2	88,1	74,2	3,4
Oboje z niezarobkowego źródła ..	95,9	85,7	1,0	86,5	71,0	4,9
Jedno z niezarobkowego źródła, drugie z pracy	97,7	89,7	0,5	89,2	77,1	3,4
Pozostałe małżeństwa osób posiadające własne źródło utrzymania	97,4	86,4	x	93,6	83,6	x
Jedno z rodziców posiada własne źródło utrzymania	96,3	84,7	0,9	88,2	75,5	4,2
Z pracy	96,9	85,9	0,8	89,6	77,5	3,5
w tym w swoim gospodarstwie rolnym	91,4	79,2	3,0	81,2	63,5	5,7
Z niezarobkowego źródła	93,5	79,0	1,6	82,3	66,8	6,9
Z dochodów z własności	97,3	80,9	x	94,3	80,7	2,3
Małżeństwa pozostające na utrzymaniu	93,6	79,7	2,2	83,6	66,0	6,4

Tabl.9. Rodziny z dziećmi do lat 24 pozostającymi na utrzymaniu według stopnia wyposażenia mieszkań w instalacje i źródeł utrzymania rodziców (dok.)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Miasta			Wieś		
	w mieszkaniach ^a wyposażonych w wodociąg, ustęp i łazienkę		w miesz- kaniach bez wo- dociągu	w mieszkaniach ^a wyposażonych w wodociąg, ustęp i łazienkę		w miesz- kaniach bez wo- dociągu
	razem	w tym z c.o.		razem	w tym z c.o.	
	rodziny - w % ogółem rodzin danej grupy					
JEDNO Z RODZICÓW Z DZIEĆ- MI	95,6	83,0	1,0	80,4	63,1	7,4
Posiadający własne źródło utrzymania	95,8	83,0	0,9	80,6	63,1	7,4
w tym:						
Z pracy	97,1	85,7	0,6	85,1	68,9	5,2
w tym w swoim gospodarstwie rolnym	83,8	71,3	5,9	74,2	52,0	7,9
Z niezarobkowego źródła	92,9	77,2	1,6	73,9	54,4	10,7
Z dochodów z własności	98,8	89,3	x	80,4	60,9	8,7
Pozostający na utrzymaniu	95,2	82,7	1,2	79,5	63,4	7,6

a Bez mieszkań z nieustaloną informacją o instalacjach.

I tak, jeśli oboje małżonkowie posiadali własne źródło utrzymania, to standard wyposażenia ich mieszkań był nieco lepszy w porównaniu ze standardem mieszkań rodzin utrzymywanych tylko przez jednego małżonka.

Rodziny na wsi mieszkają w mieszkaniach gorzej wyposażonych w instalacje techniczno-sanitarne. Różnica ta jest większa dla małżeństw, które pracowały w swoim gospodarstwie rolnym – 4,5% małżeństw i 7,9% „samotnych rodziców” mieszkało w mieszkaniach bez wodociągu.

Ogólnie niższy standard wyposażenia w instalacje można zaobserwować u rodzin pozostających na utrzymaniu lub posiadających niezarobkowe źródło utrzymania.

TYTUŁ ZAJMOWANIA MIESZKANIA PRZEZ GOSPODARSTWO DOMOWE

Zróżnicowanie warunków mieszkaniowych gospodarstw domowych i rodzin obserwowane jest w zależności od tytułu zajmowania mieszkania. Należy tu zaznaczyć, że tytuł zajmowania mieszkania ustalany był w spisie w odniesieniu do gospodarstwa domowego, nie zaś w odniesieniu do rodziny. Dlatego analizując dane o rodzinach zamieszczone w niniejszej publikacji odnoszące się do tytułu zajmowania mieszkania przez rodziny, należy mieć na uwadze, że są to informacje pochodne, ustalone dla gospodarstwa domowego; a zatem wszystkie rodziny tworzące dane gospodarstwo zostały zaliczone do grupy klasyfikacyjnej (do tego tytułu), do której zakwalifikowano całe gospodarstwo domowe.

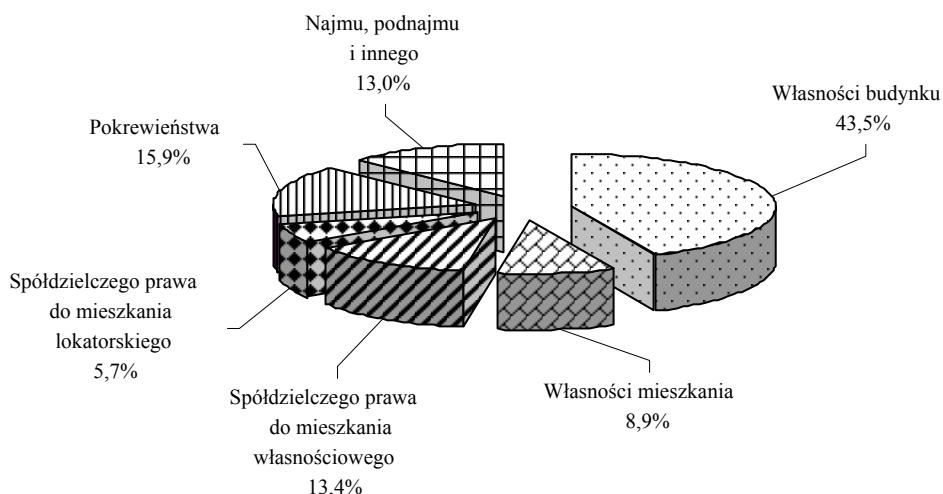
Tytuł zajmowania mieszkań wiąże się ściśle z formą własności budynku.

Mieszkania zamieszkane z tytułu własności znajdują się przeważnie w budynkach stanowiących własność osób fizycznych, chociaż od ostatniego spisu wzrosła liczba takich mieszkań w budynkach stanowiących współwłasność (tylko osób fizycznych, osób fizycznych i gminy, osób fizycznych i Skarbu Państwa, osób fizycznych i zakładu pracy, osób fizycznych i spółdzielni mieszkaniowych itd.).

Mieszkania zamieszkałe z tytułu spółdzielczego prawa do lokalu znajdują się w budynkach należących w całości lub tylko w części do spółdzielni mieszkaniowej. Prawo spółdzielcze do 2000 r. przewidywało dwa rozwiązania: prawo do mieszkania lokatorskiego i prawo do mieszkania własnościowego. Lokatorskie prawo ma charakter ograniczony, co przejawia się w braku uprawnień do przekazania mieszkania niemieszkającym wspólnie spadkobiercom. Własnościowe prawo stwarza możliwość zbycia mieszkania w trybie notarialnym.

Według uzyskanych w spisie 2002 r. danych liczba gospodarstw domowych zamieszkujących mieszkanie z tytułu własności budynku wynosi 452,3 tys., z tytułu własności mieszkania – 92,6 tys. (z czego w miastach: 84,3 tys., a na wsi 8,3 tys.). Natomiast liczba gospodarstw domowych zamieszkujących mieszkania z tytułu spółdzielczego prawa do lokalu wynosi: 198,8 tys., a gospodarstw domowych zajmujących mieszkanie z tytułu najmu – 114,5 tys., podnajmu – 11,5 tys., a z tytułu pokrewieństwa 165,6 tys.

Struktura gospodarstw domowych według tytułu prawnego do mieszkania



Tytuł zajmowania mieszkań jest wykładnikiem ogólnej sytuacji mieszkaniowej gospodarstwa domowego lub rodziny. W mieszkaniach (i domach) użytkowanych z tytułu własności powierzchnia użytkowa przypadająca na 1 osobę jest większa niż w mieszkaniach użytkowanych z innego tytułu. W mieszkaniach, gdzie na 1 osobę przypada ponad 20 m² powierzchni użytkowej mieszka z tytułu własności budynku ponad 60% gospodarstw domowych, a w mieszkaniach zajmowanych z tytułu spółdzielczego lokatorskiego prawa mieszka tylko 29,1% gospodarstw domowych.

Tabl.10. Gospodarstwa domowe według powierzchni użytkowej na 1 osobę oraz tytułu zajmowania mieszkania

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem w tys.	W mieszkaniach o powierzchni użytkowej w m ² na 1 osobę				
		poniżej 7,0	7,0-9,9	10,0-14,9	15,0-19,9	20,0 i więcej
		w % ogółem				
OGÓLEM	1040,6	2,6	7,6	20,5	19,4	49,9
Gospodarstwa zajmujące mieszkanie z tytułu:						
Własności	544,9	2,1	5,0	16,7	17,0	59,3
budynku	452,3	2,2	4,7	16,4	16,5	60,2
mieszkania	92,6	1,4	6,4	18,0	19,6	54,5

Tabl.10. Gospodarstwa domowe według powierzchni użytkowej na 1 osobę oraz tytułu zajmowania mieszkania (dok.)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem w tys.	W mieszkaniach o powierzchni użytkowej w m ² na 1 osobę				
		poniżej 7,0	7,0- -9,9	10,0- -14,9	15,0- -19,9	20,0 i więcej
		w % ogółem				
Spółdzielczego prawa do lokalu	198,8	1,4	8,9	23,8	25,4	40,5
własnościowego	139,5	1,0	7,6	21,5	24,7	45,3
lokatorskiego	59,2	2,1	12,1	29,4	27,3	29,1
Pokrewieństwa	165,6	4,6	11,2	25,5	19,6	39,1
w tym z właścicielem mieszkania ..	121,6	4,1	8,4	23,5	19,2	44,8
Najmu, podnajmu i innego	131,4	4,2	12,3	24,9	20,0	38,7

Najlepiej wyposażone w instalacje techniczno-sanitarne są mieszkania spółdzielcze. Najgorzej wyposażone są mieszkania zamieszkałe z tytułu najmu, podnajmu lub innego tytułu, i tak: w mieście 91,4% gospodarstw domowych mieszka w mieszkaniach wyposażonych w 3 podstawowe instalacje, natomiast na wsi – 77,0%.

Tabl.11. Gospodarstwa domowe według stopnia wyposażenia w instalacje techniczno-sanitarne oraz tytułu zajmowania mieszkania

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem w tys.	W mieszkaniach ^a wyposażonych w wodociąg, ustęp i łazienkę		W mieszka- niach bez wodociągu
		razem	w tym z c.o.	
		w % ogółem		
MIASTA	602,1	95,5	84,4	1,1
Gospodarstwa zajmujące mieszka- nie z tytułu:				
Własności	199,7	94,4	82,1	1,9
budynku	115,4	91,6	78,0	3,1
mieszkania	84,3	98,3	87,8	0,3
Spółdzielczego prawa do lokalu	196,5	99,6	98,9	0,0
własnościowego	138,3	99,7	98,9	0,0
lokatorskiego	58,3	99,6	98,9	0,0
Pokrewieństwa	87,2	94,6	83,1	1,5
Najmu, podnajmu i innego	118,6	91,4	65,3	1,4
WIEŚ	438,6	80,8	66,6	7,5
Gospodarstwa zajmujące mieszka- nie z tytułu:				
Własności	345,2	80,9	66,7	7,4
budynku	336,9	80,6	66,4	7,5
mieszkania	8,3	90,2	77,7	3,5
Spółdzielczego prawa do lokalu	2,3	99,2	98,1	0,5
własnościowego	1,3	100,0	98,6	x
lokatorskiego	1,0	98,2	97,4	1,2
Pokrewieństwa	78,4	80,7	66,3	7,5
Najmu, podnajmu i innego	12,7	77,0	59,5	11,2

a Bez mieszkań z nieustaloną informacją o instalacjach.

Najwyższy odsetek gospodarstw domowych zamieszkujących samodzielnie dotyczy mieszkań spółdzielczych, jak również zamieszkanyc z tytułu własności mieszkania. Na niższym poziomie kształtowała się samodzielność zajmowania mieszkań w przypadku własności w budynkach stanowiących własność osób fizycznych. Najniższym stopniem samodzielności zamieszkiwania odznaczały się gospodarstwa domowe zamieszkujące mieszkania z tytułu pokrewieństwa.

Tabl.12. Gospodarstwa domowe według tytułu zajmowania mieszkań i samodzielności zamieszkania

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem ^a	Zajmujące mieszkanie z tytułu					
		własności		spółdzielczego prawa do lokalu		pokrewieństwa	najmu, podnajmu i innego
		budynku	mieszkania	własnościowego	lokatorskiego		
w tysiącach							
OGÓŁEM	1040,6	452,3	92,6	139,5	59,2	165,6	131,3
w tym zamieszkałe samodzielnie	778,3	380,6	78,2	122,9	51,2	46,6	98,8
MIASTA	602,1	115,4	84,3	138,3	58,3	87,2	118,6
w tym zamieszkałe samodzielnie	449,0	93,9	71,5	121,7	50,3	23,1	88,6
WIEŚ	438,6	336,9	8,3	1,3	1,0	78,4	12,7
w tym zamieszkałe samodzielnie	329,3	286,7	6,6	1,2	0,9	23,6	10,2
gospodarstwa mieszkające samodzielnie – w % ogółu							
OGÓŁEM	74,8	84,1	84,5	88,0	86,4	28,2	75,3
Miasta	74,6	81,4	84,9	88,0	86,3	26,4	74,7
Wieś	75,1	85,1	80,2	92,2	95,0	30,1	80,3

a Łącznie z nieustalonym tytułem zajmowania mieszkań.

Informacje o strukturze rodzin według tytułu zajmowania mieszkania przez gospodarstwo domowe, w skład którego wchodzi rodzina, przedstawia tabl. 13.

Tabl.13. Rodziny w mieszkaniach według typów i tytułu zajmowania mieszkania

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem ^a w tys.	Zajmujące mieszkanie z tytułu			
		własności	spółdzielczego prawa do lokalu	pokrewieństwa	najmu, podnajmu innego
		w % ogółu			
MIASTA	438,3	37,1	35,4	9,8	17,7
małżeństwa bez dzieci ^b	100,5	41,0	35,3	8,1	15,6
małżeństwa z dziećmi ^b	240,9	37,7	36,6	9,5	16,1
jedno z rodziców z dziećmi ..	96,8	31,4	32,5	12,4	23,7
w tym młode rodziny	49,8	27,4	27,1	25,0	20,6
WIEŚ	411,5	84,4	0,5	12,9	2,2
małżeństwa bez dzieci ^b	78,4	80,1	0,5	17,7	1,6
małżeństwa z dziećmi ^b	265,5	85,6	0,5	11,7	2,3
jedno z rodziców z dziećmi ..	67,6	85,1	0,5	11,7	2,8
w tym młode rodziny	55,7	68,3	0,3	28,5	2,9

a Łącznie z nieustalonym tytułem zajmowania mieszkań. b Łącznie ze związkami partnerskimi.

Małżeństwa (z dziećmi i bez dzieci) znacznie częściej niż pozostałe rodziny, posiadają własne mieszkania lub domy, częściej także zajmują mieszkania spółdzielcze, a stosunkowo rzadziej – zamieszkują z tytułu pokrewieństwa, najmu, podnajmu i innego.

Rodziny składające się z jednego z rodziców z dziećmi oraz młode rodziny najczęściej zamieszkują z tytułu spółdzielczego prawa do mieszkania. Młode rodziny znacznie częściej niż inne zajmowały mieszkania z tytułu pokrewieństwa.

Tabl.14. Rodziny w gospodarstwach domowych według typu gospodarstwa i tytułu zajmowania mieszkania

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem w tys.	W gospodarstwach mieszkających samodzielnie		W gospodarstwach mieszkających wspólnie	
		razem	w tym w gospo- darstwach jednoro- dzinnych - bez osób spoza rodziny	razem	w tym w gospo- darstwach jednoro- dzinnych - bez osób spoza rodziny
			w % ogółem		
MIASTA	438,3	82,1	66,4	17,9	16,6
Rodziny w mieszkaniach zajmowa- nych z tytułu ^a :					
własności	162,5	85,5	64,7	14,5	12,8
spółdzielczego prawa do lokalu	155,2	90,4	77,0	9,6	8,9
najmu	73,0	89,2	72,0	10,8	9,5
podnajmu	3,1	17,9	17,6	82,1	79,1
pokrewieństwa	43,1	32,0	28,4	68,0	66,2
innego	1,4	81,6	71,0	18,4	16,9
WIEŚ	411,5	79,4	47,4	20,6	18,1
Rodziny w mieszkaniach zajmowa- nych z tytułu ^a :					
własności	347,5	86,6	49,7	13,4	10,8
spółdzielczego prawa do lokalu	2,0	94,7	84,0	5,3	5,0
najmu	7,7	94,9	83,3	5,1	4,7
podnajmu	0,9	8,2	7,6	91,8	87,1
pokrewieństwa	52,9	29,9	26,2	70,1	67,2
innego	0,6	73,4	63,4	26,6	23,2

a Bez nieustalonego tytułu zajmowania mieszkania.

Najwięcej rodzin bez osób spoza rodziny w gospodarstwach mieszkających samodzielnie zajmowało mieszkania z tytułu spółdzielczego prawa do lokalu (w miastach – 77,0%, na wsi – 84,0%) i z tytułu najmu (w miastach – 72,0%, na wsi – 83,3%), natomiast w gospodarstwach mieszkających wspólnie – podnajmu (w miastach – 79,1%, na wsi – 87,1%) i pokrewieństwa (w miastach – 66,2%, na wsi – 67,2%). Tylko co druga rodzina na wsi w gospodarstwie mieszkającym samodzielnie zajmuje mieszkanie z tytułu własności, a w gospodarstwie mieszkającym wspólnie – co dziewiąta.